



ПОЧАТКОВА ОСВІТА

УДК 373.3.017(4:477)](045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14395000>

Особливості європейських методик виховання молодших школярів: перспективи для української школи

Макарчук Вікторія Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри виховних технологій та педагогічної творчості, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 20308, м. Умань, вул. Садова 28, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1383-121X>

Аксьоненко Анастасія Артурівна

викладач-стажист кафедри виховних технологій та педагогічної творчості, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 20308, м. Умань, вул. Садова 28, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1316-3891>

Прийнято: 19.11.2024 | Опубліковано: 29.11.2024

***Анотація.** У статті досліджується специфіка європейських методик виховання молодших школярів та перспективи їх впровадження в українську освітню систему, що є актуальним у контексті сучасних освітніх реформ. **Метою роботи** є вивчення та обґрунтування можливостей застосування ефективних виховних підходів, що використовуються в країнах ЄС, для формування базових компетентностей, критичного мислення, емоційної*



ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

грамотності, комунікативних та соціальних навичок українських учнів. Основна увага приділена аналізу виховних технологій, які європейські педагоги успішно застосовують в освітньому процесі, зокрема проектного навчання, тематичних інтегрованих уроків, інтерактивних ігор та колективних завдань, що сприяють активній участі школярів у навчальному процесі та створенню сприятливого середовища для розвитку їхньої особистості. Для досягнення цілей дослідження у роботі застосовано **методи** порівняльного аналізу та педагогічного моделювання. Метод порівняльного аналізу дозволив виявити спільні та відмінні риси виховних підходів у європейських освітніх системах, а також виділити цінності, які сприяють розвитку в учнів таких важливих якостей, як відповідальність, емпатія та самостійність. Метод педагогічного моделювання забезпечив можливість адаптувати європейські виховні технології до культурних та соціально-економічних реалій української освіти, визначити найбільш відповідні підходи до навчання й виховання для реалізації в умовах Нової української школи. **Результати дослідження** свідчать, що інтеграція європейських виховних методик може значно сприяти підвищенню мотивації до навчання, формуванню творчого підходу та соціальної активності молодших школярів в Україні. Зокрема, методики проектного навчання та інтегрованих уроків допомагають учням краще засвоювати навчальний матеріал, створюють умови для їхнього активного включення в освітній процес та формують навички взаємодії та співпраці. **Висновки** статті підкреслюють важливість інтеграції цих інноваційних практик у систему початкової освіти в Україні, що дозволить створити освітнє середовище, яке підтримує всебічний розвиток учнів та забезпечує їх підготовку до життя в умовах сучасного суспільства.



Ключові слова: європейські методики, виховання, молодші школярі, компетентності, критичне мислення, проектне навчання, інтеграція, Нова українська школа.

**Features of european educational methods for primary school students:
prospects for the ukrainian school**

Victoria Makarchuk

PhD in Education, Associate Professor of Educational Technologies and Pedagogical Creativity Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 20308, Uman, St. Sadova 28, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1383-121X>

Anastasiia Aksonenko

Intern lecturerat of Educational Technologies and Pedagogical Creativity Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 20308, Uman, St. Sadova 28, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1316-3891>

***Abstract.** The article examines the specifics of European educational methodologies for younger students and the prospects for their implementation within the Ukrainian educational system, which is highly relevant in the context of current educational reforms. The study aims to examine and substantiate the potential for applying effective educational approaches used in EU countries to foster foundational competencies, critical thinking, emotional literacy, and communication and social skills among Ukrainian students. The primary focus is on analyzing pedagogical techniques successfully applied by European educators, including project-based learning, thematic integrated lessons, interactive games,*



and collaborative tasks, which encourage active student participation in the learning process and create a conducive environment for personal development. To achieve the study's objectives, comparative analysis and pedagogical modeling methods were employed. The comparative analysis method allowed for the identification of common and distinctive features of educational approaches within European systems, as well as the values that promote the development of crucial student qualities such as responsibility, empathy, and independence. Pedagogical modeling enabled the adaptation of European educational techniques to the cultural and socio-economic realities of Ukrainian education, identifying the most suitable learning and educational approaches for implementation in the New Ukrainian School. The study's findings suggest that integrating European educational methodologies can significantly enhance motivation, foster a creative approach, and support the social engagement of young students in Ukraine. Specifically, project-based learning and integrated lessons help students better absorb educational material, create conditions for active engagement in the learning process, and cultivate skills in interaction and collaboration. The conclusions of the article underscore the importance of integrating these innovative practices into Ukraine's primary education system to create a supportive educational environment that fosters students' holistic development and prepares them for life in a modern society.

Key words: *European methodologies, education, elementary students, competencies, critical thinking, project-based learning, integration, New Ukrainian School.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції європейських стандартів особливої актуальності



набуває питання розвитку системи освіти в Україні, орієнтованої на формування всебічно розвиненої, соціально відповідальної особистості.

Відповідно до освітніх реформ, що тривають в Україні, зокрема у рамках *Концепції Нової української школи*, стає важливим вивчення та інтеграція ефективних європейських методик виховання молодших школярів, які сприяють розвитку критичного мислення, творчості, соціальних навичок та самостійності.

Європейський досвід пропонує різноманітні інноваційні підходи та методи, що забезпечують індивідуалізацію навчання, інтеграцію навчальних дисциплін та активне залучення учнів до освітнього процесу. Однак застосування європейських виховних методик в українських умовах потребує адаптації з урахуванням культурних, соціальних та освітніх особливостей країни. Виникає проблема виявлення специфічних особливостей цих методик, а також пошуку оптимальних шляхів їх ефективного впровадження в українську освітню систему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з теми виховання молодших школярів в умовах європейської освітньої системи свідчить про зростання інтересу дослідників до інтеграції європейського досвіду в освітній процес інших країн, включно з Україною.

Зокрема, у роботах І. Брауна, Р. Сміта та Й. Хюбнера висвітлено європейські практики з акцентом на формуванні соціально-емоційних навичок у молодших школярів через інноваційні методики, такі як проектне навчання та інтегроване навчання. Вони підкреслюють важливість залучення учнів до процесу, що робить навчання більш захопливим і результативним [1–3]. Однак, зазначені дослідники не розкрили деталі адаптації цих підходів до умов, що не властиві для європейської освіти, зокрема в Україні.



Дослідження С. Дюваля та Е. Розенблюма зосереджуються на застосуванні інтерактивних методів, що сприяють розвитку критичного мислення та співпраці серед учнів [4, 5]. Вони доводять, що такий підхід сприяє самостійності та креативності школярів, проте наголошують на необхідності адаптації методів з урахуванням культурних особливостей кожної країни.

Крім того, у публікації А. Нільсена наголошується на важливості інклюзивних підходів у вихованні, що стали основою багатьох європейських систем, і надається огляд успішних практик впровадження цих підходів у школах Норвегії та Фінляндії [6].

Дослідниця О. Локшина в свою чергу, аналізувала ініціативи ЄС щодо створення більш стійких та інклюзивних систем освіти в країнах-членах, зокрема в контексті отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС та гармонізації національної освітньої системи з європейськими стандартами, що передбачає інтеграцію принципів Європейського освітнього простору для підтримки стратегічних цілей України в сфері європейської інтеграції [7].

Робота М. Грінберга піднімає проблему адаптації європейських виховних методик у навчальних закладах Східної Європи та виділяє бар'єри, пов'язані з економічними і культурними відмінностями [8].

Схожий підхід використовують дослідження Дж. Бергмана і А. Леві, де розглянуто можливості та виклики впровадження інтерактивних технологій, як-от цифрові навчальні платформи, які активно застосовуються в ЄС, але не завжди доступні в інших країнах. Дослідники також акцентують увагу на впливі таких технологій на якість освіти і соціальну інтеграцію учнів [9].

Публікації П. Мюллера та Т. О'Коннела представляють огляд європейських виховних методик, які спрямовані на розвиток емоційного інтелекту і соціальних навичок через інтегровані програми [10, 11]. Проте в їх



роботах не вивчено можливість поєднання цих методик з українськими освітніми підходами, що є важливим для створення гармонійної та адаптованої системи навчання.

Таким чином, окреслені дослідження вказують на високу ефективність європейських методик виховання, спрямованих на особистісний розвиток і соціалізацію учнів, але недостатньо розглядають питання адаптації цих підходів до умов української школи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існує кілька невирішених аспектів даної теми, які потребують додаткового дослідження.

По-перше, незважаючи на наявність численних досліджень, присвячених європейським освітнім методикам, недостатньо уваги приділено адаптації цих методик до специфіки української освітньої системи.

По-друге, існує потреба в глибшому вивченні впливу конкретних європейських методик на розвиток соціальних та емоційних компетентностей у молодших школярів в Україні.

Третій аспект, вимагає уваги, – це обмежений обсяг досліджень, присвячених підготовці вчителів до впровадження європейських методик виховання.

Це свідчить про необхідність створення цілісних програм професійного розвитку, які б враховували специфіку української системи освіти. Зокрема, наш внесок у цю галузь полягає у комплексному аналізі європейських методик виховання, адаптації їх до українського контексту, а також в оцінці їх впливу на розвиток учнівських компетентностей.

Формулювання цілей статті. Дана стаття має на меті дослідити основні європейські методики виховання молодших школярів, виявити їх ключові аспекти та потенційні можливості для адаптації в українських умовах.



Це дослідження є важливим як для теоретичного розуміння процесів виховання, так і для практичного використання європейського досвіду в освітніх закладах України, що у перспективі може підвищити ефективність освітнього процесу та сприяти розвитку конкурентоспроможних громадян у глобальному контексті.

У представленій статті ставляться *чіткі й конкретні цілі*, які відображають актуальність дослідження в контексті сучасних освітніх реформ в Україні. *По-перше*, це вивчення специфіки європейських методик виховання молодших школярів, щоб визначити їхні основні характеристики, переваги та недоліки, а також можливості їх адаптації до українського контексту. *По-друге*, це аналіз впливу європейських методик на розвиток ключових компетентностей у молодших школярів, таких як критичне мислення, емоційна грамотність та соціальна інтеграція.

Визначені цілі підкреслюють важливість нового внеску в освітній дискурс і створюють основу для подальших роздумів, висновків і рекомендацій, які можуть мати суттєвий вплив на підвищення якості освіти в Україні, формуючи нові ціннісні орієнтири для молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Адаптація європейських методик до українських умов є першочерговим кроком у впровадженні європейського досвіду виховання молодших школярів в системі освіти України.

Європейські методики, зокрема *інтерактивні технології, особистісно орієнтовані підходи та виховання критичного мислення*, мають високий потенціал для адаптації, однак потребують глибокого дослідження та коригування відповідно до специфічних умов української культури, традицій і освітньої системи. Успішне застосування такої методики неможливо за умов



урахування національного контексту, особливостей розвитку українських молодших школярів та реального шкільного середовища.

Прикладом адаптації може слугувати використання проектного навчання, яке набуло популярності в європейських країнах завдяки здатності формувати у дітей навички самостійного мислення та взаємодії. У країнах ЄС проектне навчання активно впроваджується як частина інтегрованого підходу до освіти, що базується на принципах співробітництва та індивідуального розвитку.

У Швеції проектне навчання використовується для розвитку критичного мислення учнів, де вони займаються дослідженнями, створюють презентації та проводять дебати на різні теми, що дозволяє їм не тільки здобувати знання, але й розвивати соціальні навички. Водночас, у контексті України така методика може потребувати підвищеної уваги до етапів підготовки вчителів та адаптації навчальних матеріалів, щоб учні могли легше освоювати нові види діяльності. Це може включати навчання педагогів методам інтерактивного навчання, де вчителі підтримують навички проведення уроків у форматах проектів та роботи в групах.

Програма підготовки вчителів може включати курси, які навчаються, як організувати уроки, в яких учні працюють над реальними проектами, пов'язаними з їх громадою. Крім того, адаптація методик виховання може включати врахування українських культурних традицій.

Інтеграція елементів національної історії та культури в проекти може допомогти учням не тільки вивчати нові речі, але й поглиблювати розуміння власної ідентичності. Використання таких підходів дозволяє адаптувати європейські практики до українського контексту, зберігаючи при цьому їхню ефективність у розвитку особистісних та соціальних компетентностей молодших школярів.



Застосування індивідуалізованого підходу, популярного в Європі, є ще одним елементом, що має великий потенціал для адаптації в українському контексті. Як зазначають дослідники, такі методи, як особистісне навчання та індивідуальні консультації, можуть краще визначити інтереси та потреби учнів, забезпечуючи більш ефективно залучення в навчальний процес.

У Німеччині в рамках програми «Individuelle Förderung» (індивідуальна підтримка) вчителі працюють з учнями на основі своїх сильних сторінок та інтересів, що дозволяє формувати індивідуальні навчальні плани. Протест для України це потребує додаткових ресурсів і час, оскільки навантаження на вчителів вже є значним. Саме тому адаптація потребує обґрунтованих підходів та ресурсної підтримки.

У Швеції виконують методи групового навчання, які акцентують увагу на співпраці та розвитку навичок комунікації. Тому забезпечення вчителів необхідними знаннями та навичками, що стосуються інтерактивних методів навчання, роботи в групах і застосування цифрових технологій, є одним із пріоритетів. Організація курсів підвищення кваліфікації, семінарів і тренінгів, зокрема за допомогою міжнародних програм та обмінів, сприятиме професійному зростанню українських учителів.

Програма Erasmus+ надає можливість для обміну досвідом між вчителями з різних країн, що дозволяє запозичувати найкращі практики. Також важливо забезпечити практичну підтримку щодо впровадження нових методик через посібники, рекомендації та наставництво зі сторони досвідчених експертів. Досвід інших країн світу підтверджує, що інвестиції в підвищення кваліфікації педагогів сприяють розвитку якості виховання та формуванню сучасних навичок у молодших школярів.

Дослідження М. Клауса [12] вказує на важливість регулярних тренінгів для успішного застосування інновацій на практиці, а робота Р. Скотта та



П. Льюїса [13] наголошує на значимість безперервного професійного розвитку для адаптації нових підходів у виховній діяльності. Такий підхід дозволяє українським педагогам впевнено використовувати інноваційні методи виховання, водночас дотримуючись індивідуального підходу до учнів, що є одним із пріоритетів європейських методик. Реалізація індивідуалізованого підходу в українських школах не лише підвищить якість навчання, а й сприятиме всебічному розвитку молодших школярів, формуючи у них навички, достатню для життя в сучасному суспільстві.

У багатьох країнах ЄС використовуються інтерактивні дошки, які дозволяють учителям демонструвати навчальний матеріал у зручному для сприйняття форматах. Це допомагає залученню учнів до активного навчання через візуальні елементи та інтерактивні завдання. Використання таких технологій розвиває критичне мислення, комунікативні навички та мотивує учнів брати активну участь у навчальному процесі. Дослідження свідчать, що інтерактивні технології, такі як віртуальні класи, онлайн-ігри та мобільні додатки, можуть значно підвищити мотивацію, полегшуючи сприйняття студентами інформації та розвиток додаткових компетентностей [14].

Платформи, як Kahoot!, для проведення інтерактивних тестів залучають учнів до навчання через ігрові елементи, які, у свою чергу, забезпечують їх активність та цікавість у навчанні. Подібні методи використовують в Німеччині, де вчителі створюють квести з елементами гейміфікації, які дозволяють дітям вчитися, граючи, і водночас взаємодіяти з однокласниками. Проте реалізація таких технологій вимагає підготовлених педагогів, які не лише знають, як працювати з новими інструментами, а й можуть ефективно інтегрувати їх у навчальний процес. Важливо розробити навчальні програми для вчителів, які включають практичні тренінги з використанням інноваційних технологій [15].



ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Проектне навчання дозволяє учням працювати над реальними завданнями, які вимагають дослідження та творчого підходу. Класичним прикладом може служити проект, у рамках якого діти вивчають екологічні проблеми свого регіону, створюють плакати, здійснюють експериментування серед однолітків і в результаті представляють своє рішення на шкільному заході. такі проекти не тільки стимулюють креативність, але й сприяють розвитку навичок співпраці та комунікації. Тематичні інтегровані дні також не дозволяють поєднувати різні предмети, що робить навчання більш цільним і зв'язаним з реальним життям.

У рамках інтегрованого дня, присвяченого культурі України, учні можуть вивчити історію, музику, мистецтво та традиції, створюючи проекти, в яких відображають набуті знання. Це лише покращує їх розуміння матеріалу, але допомагає формувати почуття гордості за свою країну та розвивати критичне мислення, потім діти аналізують та оцінюють різні аспекти культури.

Виховні інтерактивні ігри, що працюють у процесі навчання, також створюють важливу роль у розвитку особистісних і соціальних компетентностей. Ігри, які вимагають взаємодії та співпраці, допомагають учням навчитися слухати один одного, аргументувати свою думку та поважати думку інших. Цей аспект є особливим місцем у сучасному світі, де навички командної роботи та конструктивної критики залишаються необхідними.

Прикладом успішного впровадження методик у практику є дослідження, яке показало, що учні, зайняті проектною діяльністю, значно підвищили рівень вашої соціальної активності та навичок командної роботи. також, у навчальних закладах, де активно використовують ці методи, завдяки зростанню інтересу учнів до навчання, покращенню їх соціальної взаємодії та загальної успішності.



Ці результати свідчать про доцільність впровадження зазначених підходів у навчальний процес українських шкіл, а розвиток особистісних і соціальних компетентностей через застосування європейських методик виховання є критично важливим для підготовки молодших школярів до життя в сучасному суспільстві.

Висновки. У статті було проаналізовано особливості європейських методик виховання молодших школярів та їх можливості для української системи освіти. З огляду на сучасні підходи в європейських країнах можна виділити кілька ключових висновків. *По-перше*, інтеграція європейських методик виховання в українських школах може значно підвищити якість освіти. *По-друге*, адаптація європейських підходів до українського контексту є критично важливою. Необхідно виконати культурні, соціальні та економічні аспекти, щоб забезпечити ефективність впровадження європейських методик. Співпраця з освітніми установами Європи, обмін досвідом і спільні проекти можуть стати комерційними інструментами для досягнення цієї мети. *По-третє*, розвиток міжкультурної компетентності учнів стає все більш актуальним в умовах глобалізації. Наприклад, у програмах обміну учнів, таких як Erasmus+, молодші школярі мають можливість відвідувати інші країни, що дозволяє їм зануритися в нові культури та практики. *По-четверте*, використання інтерактивних технологій, активно застосовуваних в європейських школах, може суттєво покращити процес навчання та виховання. Наприклад, інтерактивні платформи для дистанційного навчання, такі як Google Classroom або Padlet, можуть учням активно взаємодіяти з навчальним матеріалом і один з одним. Однак для цієї України могли б інвестиції в інфраструктуру та підготовку педагогів, щоб вони ефективно використовували ці технології.



Загалом, інтеграція європейських методик виховання в українську освіту має великі перспективи. Це вимагає системного підходу, належної підготовки педагогічних кадрів та активної співпраці з міжнародними освітніми установами. Впровадження європейських методик може призвести до значних змін у вихованні молодших школярів в Україні, готуючи їх до викликів сучасного світу. Це не лише підвищить якість освіти, а й формуватиме нове покоління учнів, здатних до адаптації в глобальному контексті.

Список використаних джерел

1. Браун І. Інноваційні методи навчання у початковій школі: досвід європейських країн. *Проблеми сучасної освіти*. 2020. № 3(45). С. 75–84.
2. Hübner J. Innovative Approaches in Primary Education: Lessons from European Practice. *Journal of Educational Reform*. 2021. № 12(1). Р. 25–39.
3. Smith R. Project-Based Learning in Early Education: A Comparative Study of European Models. *International Journal of Early Years Education*. 2022. № 30(2). Р. 115–128.
4. Дюваль С. Важливість соціально-емоційних навичок у ранній освіті: європейська перспектива. *Огляд педагогічної психології*. 2020. № 32(3). С. 385–401.
5. Розенблум Е. Інтерактивні технології в освіті: європейський підхід та його впровадження в Україні. *Технологія, педагогіка та освіта*. 2023. № 32(1). С. 45–58.
6. Нільсен А. Інклюзивні підходи в освіті: досвід ЄС та можливості для України. *Сучасна школа*. 2022. № 1(5). С. 23–30.
7. Локшина О. Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. *Український Педагогічний журнал*. 2024. № 2. С. 6–19.



8. Greenberg M. The Adaptation of European Educational Models in Eastern Europe: Challenges and Opportunities. *European Journal of Education Studies*. 2021. № 8(4). С. 51–64.
9. Bergman J., Levy A. Opportunities and Challenges of Implementing Interactive Technologies in Education: The Role of Digital Learning Platforms in the EU. *Journal of Educational Technology*. 2023. № 45(3). С. 123–139.
10. Мюллер П. Емоційний інтелект у ранньому навчанні: європейський контекст. *Науковий вісник*. 2022. № 4(20). С. 48–56.
11. O'Connell T. Integrating Emotional Intelligence and Social Skills into Primary Education: European Perspectives. *European Journal of Educational Research*. 2023. № 12(2). С. 189–203.
12. Клаус М. Підготовка вчителів та освітня реформа: європейські перспективи. *Журнал освітніх інновацій*. 2021. № 12(3). С. 142–158.
13. Скотт Р., Льюїс П. Безперервний професійний розвиток у початковій освіті: виклики та шляхи вирішення. *Європейський журнал педагогічних досліджень*. 2022. № 29(4). С. 89–104.
14. OECD. Education at a Glance 2022: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.
15. Чжан Ю., Ванг З. Вплив технологій на освіту: огляд літератури. *Освітні технології та суспільство*. 2021. № 24 (1). С. 1–15.